

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3232/2021. (VI. 4.) AB VÉGZÉSE

eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 8. § (2) bekezdése „annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti,” fordulata alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panasz tárgyában az eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A jogi képviselővel (dr. Hüttl Tivadar ügyvéd) eljáró természetes személy indítványozók az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz, melyben a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 2019. július 26. napjától hatályos 8. § (2) bekezdése „annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti,” fordulata alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozták az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése, valamint B) cikk (1) bekezdése állított sérelmére hivatkozással.
- [2] Az indítványozók beadványukban előadták, hogy a 2019/20-as nevelési évre a 2015. decemberében született gyermekük felmentését szerették volna kérni az óvodai nevelés alól, mivel kistestvérének megszületését várták 2019. decemberére. Az Nkt. indítványozók által támadott módosítása miatt azonban erre 2019. július 26. napját követően a gyermekük életkorára figyelemmel már egyáltalán nem volt lehetőségük, jóllehet az indítványozók családi körülményeik alapján megítélésük szerint megfelelően tudták volna a gyermek számára szükséges, a gyermek legjobb érdekének megfelelő nevelést biztosítani.
- [3] Az Nkt. 2019. július 26. napjától hatályos 8. § (2) bekezdése kizárta az indítványozók azon lehetőségét, hogy a gyermekük óvodai nevelés alóli felmentését kezdeményezzék. Az indítványozók kiemelték: számukra az Alaptörvényben biztosított jog sérelmét nem a norma felmentést engedélyező szerv, illetőleg bíróság általi alkalmazása okozta, hanem közvetlenül a norma, az ugyanis maga zárta ki az indítványozókat abból a körből, akiknek az ügyében felmentés engedélyezésére egyáltalán lehetőség nyílhat, ennek megfelelően az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő.
- [4] Az indítványozók érvelése szerint az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése alapján a magánszférában a szülőket illeti meg a nevelés szabadsága, így elsősorban ők jogosultak eldönteni, hogy feltétlenül óvodai nevelés keretében, vagy más, az intézményesen biztosított keretektől eltérő közegben látják saját gyermekük számára megfelelőnek a korai fejlesztést és szocializációt. Az indítvány szerint „ezt a szabadságot” az Nkt. 8. § (2) bekezdése már 2019. július 26. napját megelőzően is korlátozta, amikor előírta, hogy a gyermek az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. Amíg azonban 2019. július 26. napját megelőzően az Nkt. 8. § (2) bekezdése akként rendelkezett, hogy a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól annak az évnek az augusztus 31. napjáig adható felmentés, amelyben a gyermek az ötödik életévét betölti, az Nkt. módosítása ezt az életkori korlátot a gyermek negyedik életévére módosította, melyet az indítványozók a szülők neveléshez való jogának alaptörvény-ellenes korlátozásaként értékelték, gyermekük életkorára (mely egyben az érintettségüket is megalapozza

jelen esetben) figyelemmel. Az indítványozók álláspontja szerint ugyanis az Nkt. 8. § (2) bekezdésének támadott fordulata sérti az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése szerinti szülői nevelési szabadságukat, amely arra is kiterjed, hogy az Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdése szerinti, gyermekük irányában fennálló gondoskodási kötelezettségüket a (2) bekezdésben biztosított nevelési szabadsággal összhangban, legjobb meggyőződésük szerint gyakorolják.

- [5] Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban arra is hivatkoztak, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti kellő felkészülési idő követelményével is ellentétes, mert a módosítás a kihirdetést követő nyolcadik napon lépett hatályba, alig néhány napot biztosítva a szülők számára az óvodaválasztással kapcsolatos, még a felmentés lehetőségének tudatában meghozott döntés átgondolására. Az indítványozók érvelése szerint jelen esetben, figyelemmel a szabályozás tárgyára, felkészülési időre nemcsak a döntés átgondolásához, hanem a lehetőségek megismeréséhez is szükség van. Mivel az indítványozók nem tudtak azzal számolni, hogy új körülményeket kell mérlegelniük az óvoda kiválasztásakor, a szabályozás alig néhány napon belüli hatályba léptetése esetükben konkrét sérelmet is okozott.
- [6] 2. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. §-a alapján mindenekelőtt azt kellett megvizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság törvényi feltételeinek eleget tesz-e.
- [7] 2.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt az alaptörvény-ellenes jogszabály hatálybalépésétől számított száznolcvan napon belül lehet írásban benyújtani. A Nkt. támadott rendelkezése 2019. július 26. napján lépett hatályba, ezért megállapítható, hogy az 2019. november 8. napján postára adott alkotmányjogi panasz határidőben előterjesztettnek minősül. Az indítványozók alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkeznek, és csatolták a jogi képviselőjük meghatalmazását.
- [8] 2.2. A kérelem a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeinek eleget tesz, tartalmazza ugyanis: a) azt a törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására, továbbá amely az indítványozók jogosultságát megalapozza [Abtv. 26. § (2) bekezdés]; b) az eljárás megindításának indokát (az alaptörvény-ellenesnek tartott jogszabályi rendelkezés miatt az indítványozók kötelesek voltak gyermeküket óvodába küldeni, az óvodai nevelés alóli felmentés lehetőségét a jogszabály módosítása kifejezetten kizárta); c) az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezést [az Nkt. 8. § (2) bekezdése]; d) az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, XVI. cikk (2) bekezdése]; e) indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel [Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése, B) cikk (1) bekezdése]; f) kifejezett kérelmet arra, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a támadott jogszabályi rendelkezés „annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti” fordulatának alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt.
- [9] Az alkotmányjogi panaszok elbírálása szempontjából az Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdése Alaptörvényben biztosított jogot tartalmaz. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alkotmányjogi panasz csak kivételesen, a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén alapítható {lásd például: 3062/2021. (II. 19.) AB végzés, Indokolás [18]}. Jelen ügyben az indítványozók kifejezetten a felkészülési idő követelményével összefüggésben állították az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét, ennek megfelelően a B) cikk (1) bekezdésére alapított alkotmányjogi panasz vizsgálatára jelen eljárás keretei között az indítványban foglalt érvek alapján az Alkotmánybíróságnak lehetősége van.
- [10] 2.3. Az indítványozók az Abtv. 26. § (2) bekezdés szerinti hatáskörben kérték az Alkotmánybíróság eljárását.
- [11] Az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor kezdeményezhető, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Abtv. 26. § (2) bekezdésén alapuló indítvány befogadhatóságának feltétele az, „hogy a panaszos által alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabály a panaszos személyét, konkrét jogviszonyát közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan érintő rendelkezést állapít meg, s ennek következtében a panaszos alapjogai sérülnek” {elsőként: 33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [61]}. „A panaszos

alapjogában való személyes, közvetlen és aktuális sérelme különbözteti meg a kivételes panaszt az *actio popularis*-tól. A személyes érintettség az érintett saját alapjogában való sérelmét jelenti. [...] Az Abtv. 26. § (2) bekezdése által kifejezetten nevesített közvetlenség követelménye szempontjából az a meghatározó, hogy a kifogásolt jogszabály maga érinti-e az indítványozó alapjogát. [...] Az aktuális érintettség követelménye azt jelenti, hogy az érintettségnek az alkotmányjogi panasz benyújtásakor fenn kellett állnia.” {Elsőként: 3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [27]–[31]}

- [12] Az indítványozók érintettségük bizonyítására benyújtották gyermekük születési anyakönyvi kivonatát, amely alapján megállapítható, hogy a gyermek a jogszabályi szigorítással érintett korcsoportba tartozik, azaz a gyermek esetében az óvodai nevelés alóli felmentés kezdeményezésének lehetőségét kifejezetten az Nkt. 2019. július 26. napján hatályba lépett módosítása zárta ki. Az indítványozók által állított jogsérelmet jelen esetben közvetlenül a támadott előírás okozza: a vizsgált jogszabályi rendelkezés más állami aktus közbejötté nélkül, közvetlenül érvényesül, az érintett korcsoportba tartozó gyermekek esetében ugyanis a jogszabály teljesen kizárja a kötelező óvodába járás alóli felmentés lehetőségét. Mivel a támadott jogszabályi rendelkezés közvetlenül és nem állami aktus közbejöttével ró kötelezettséget az érintettekre, közvetlenül hatályosul, az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti panasszal közvetlenül megtámadható, az indítványozók személyes, közvetlen és aktuális érintettsége pedig jelen ügyben megállapítható.
- [13] 2.4. Az Alkotmánybíróság a 9/2021. (III. 17.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) megállapította, hogy az Nkt. 8. § (2) bekezdésének az indítványozók által jelen ügyben is támadott „annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti” fordulata alaptörvény-ellenes, és a rendelkezést 2021. június 30-i hatállyal megsemmisítette.
- [14] 2.5. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 59. §-a alapján végzésben megszüntetheti az eljárást a nyilvánvalóan okafogyottá váló ügyek esetén. Az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja értelmében okafogyottá válik az indítvány különösen, ha az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, illetve az indítvány egyéb okból tárgytalanná vált.
- [15] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban az Nkt. 8. § (2) bekezdésének indítványozók által támadott fordulatát [az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésének sérelmére tekintettel] az alkotmányjogi panasz benyújtását követően megsemmisítette. Az indítványozók panaszukban ugyan a XVI. cikk (2) bekezdésének [és nem pedig az Abh.-ban is vizsgált XVI. cikk (1) bekezdésének] sérelmét állították, azonban az Abh. megállapítása szerint „[a]z Alaptörvény XVI. cikk (1), (2) és (3) bekezdései egymással összefüggő egységet alkotnak, melynek középpontjában a gyermek legjobb érdeke áll, a XVI. cikk (1) bekezdésének megfelelően. Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz, melynek biztosítása a XVI. cikk (2) bekezdése értelmében elsődlegesen a szülők kötelezettsége. A szülők neveléshez való joga két irányból is korlátozott: egyfelől, a gyermeküknek adandó nevelés megválasztása során a szülők nem élveznek korlátlan szabadságot, és a nevelés keretében kizárólag olyan döntések meghozatalát védi és támogatja az Alaptörvény, amely a gyermek legjobb érdekével összhangban áll, azaz a XVI. cikk (2) bekezdése szerinti szülői jogosultságok tartalmi korlátja a gyermek XVI. cikk (1) bekezdése szerinti legjobb érdeke. Másfelől pedig a szülők neveléshez való jogának korlátja a XVI. cikk (3) bekezdése szerinti gondoskodási kötelezettség, mely magában foglalja a gyermek taníttatásának kötelezettségét is.” (Indokolás [59])
- [16] Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét állító indítványi elemmel összefüggésben pedig az Alkotmánybíróság utal az Ügyrend 65. § (3) bekezdésére, melynek értelmében ugyancsak okafogyottságot eredményez, ha az Alkotmánybíróság által korábban alkotmányosértőnek minősített és megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alkotmányossági vizsgálatát más alaptörvényi tételre (alkotmányos összefüggésre) tekintettel kéri felülvizsgálni, mint amilyen alkotmányos összefüggés alapján az Alkotmánybíróság az adott jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést megsemmisítette.
- [17] 3. Mindezen szempontokra figyelemmel az Alkotmánybíróság az Abtv. 59. §-a és az Ügyrend 67. § (2) bekezdés e) pontja alapján az eljárást megszüntette.

Budapest, 2021. május 18.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1823/2019.

